

**Mechanizmy psychospołeczne
w działaniu**

Dominika Cieślikowska

RE:MEMORY

multimedialne historie lokalne

Etap edukacyjny:

szkoła podstawowa (klasy VII – VIII), szkoły ponadpodstawowe, osoby dorosłe.

Czas trwania:

1,5 h lub 2 × 45 minut (możliwość wykorzystania na lekcjach on-line).

Słowa kluczowe, najważniejsze pojęcia, problemy:

różne perspektywy, postrzeganie, ocenianie i traktowanie siebie i innych, mechanizmy od kategoryzowania do dyskryminacji i przemocy.

Zakres tematyczny, główne założenia merytoryczne scenariusza:

analiza historycznych i aktualnych wydarzeń w przestrzeni publicznej, współczesne wyzwania, przejawy nietolerancji, mechanizmy agresji.

Cele:

Uczniowie i uczennice

- pogłębią rozumienie mechanizmów psychospołecznych zawartych na kartach do analizy,
- zrozumieją, jak te mechanizmy działają w życiu indywidualnym i społecznym,
- pogłębiają umiejętność zarówno samodzielnego poszukiwania informacji, selekcji i doboru przykładów, jak i tłumaczenia trudnych zjawisk społecznych przez bliskie dla nich przykłady,
- ćwiczą umiejętność współpracy w grupie i/lub pracy samodzielnej (zależnie od własnych preferencji),
- doskonalą umiejętności prezentacyjne.

Metody i środki dydaktyczne, materiały:

dwuznaczny obraz (np. stara/młoda kobieta), karty do analizy mechanizmów psychospołecznych z programu Re:Memory, inne – wedle uznania i doboru przez uczniów i uczennice, dostęp do Internetu, Padlet lub inna tablica wirtualna.

Formy pracy:

adaptacja formatu odwróconej lekcji: poszukiwanie i selekcja informacji, praca własna, praca grupowa, prezentacje indywidualne lub grupowe – tłumaczenie skomplikowanych pojęć, dobieranie przykładów: wybór rysunków, kolaży, zdjęć, memów, komiksów; tworzenie, uzupełnianie, wyjaśnianie opisów, definicji; scenki, dialogi, historyjki.

Program realizuje Centrum Edukacji Obywatelskiej. Program wspiera finansowo Fundacja EVZ *Pamięć – Odpowiedzialność – Przyszłość*. Partnerem projektu jest Fundacja Gazety Wyborczej. Niniejszy tekst nie reprezentuje stanowiska Fundacji EVZ. Fundacja EVZ nie ponosi odpowiedzialności za treść powyższego materiału.

Przebieg zajęć

Przygotowania do zajęć we własnym zakresie

Przed lekcją przygotowujesz prezentację kart:

- przyklejasz wydruki na ścianie, jeśli pracujesz stacjonarnie,
- umieszczasz na tablicy wirtualnej typu Padlet, jeśli pracujesz zdalnie,
- jeśli pracujesz stacjonarnie to dobrze zadbać o możliwość korzystania z Internetu (komputer szkolny, telefony komórkowe).

Pamiętaj, że pokolenie, które uczy się w szkole, w większości ma dziadków urodzonych w trakcie wojny lub po jej zakończeniu. Jeżeli chcesz, poszukaj historii swojej rodziny – może posłużyć jako przykład do omówienia na zajęciach. Przygotuj proponowane materiały źródłowe w formie wydruków lub linków, które uczniowie i uczennice będą mogli otworzyć np. na telefonach.

Przeprowadzanie zajęć

Wstęp (8 min)

Lekcję rozpoczynasz krótką aktywnością.

- Prezentujesz dwuznaczny obraz lub iluzję optyczną (wiele przykładów można znaleźć w Internecie, jednym z najpopularniejszych jest postać starej/młodej kobiety).
- Pytasz, co widzą uczennice i uczniowie, pozwalasz wypowiedzieć się kilku osobom, pomagasz wszystkim w klasie dojrzeć obie zawarte w obrazie figury, opisując dokładnie każdą z nich i jej elementy.
- Pytasz skąd pochodzą różnice w tym, kto co zauważył.

Najprawdopodobniej podane zostaną różne przypuszczenia. Dbasz, by pojawiły się głosy o cechach indywidualnych/osobowościowych (lubię/nie lubię tego typu zagadki, ktoś jest bardziej/mniej spostrzegawczy itp.), wcześniejszych doświadczeniach (ktoś widział/nie widział ten rysunek wcześniej, zna tego typu obrazy), własnych cechach społecznych (ludzie widzą to, co bliższe jest ich doświadczeniu: ludzie w wieku od 18 do 30 lat, częściej jako pierwszą widzą młodą osobę, starsze – starszkę).

Zapowiadasz, że dziś na lekcji przyjrzyście się mechanizmom, które wpływają na to, jak postrzega się, ocenia i traktuje siebie i innych; jak to kim jesteśmy, jakie mamy/mieliśmy doświadczenia, do jakich grup należymy wpływa na nasze postrzeganie i zachowanie.

Wyjaśnienie zadania (2 min)

Pokazujesz karty (odslaniasz tablicę stacjonarną lub wyświetlasz tablicę wirtualną, ewentualnie przesyłasz link do niej).

Przekazujesz instrukcję do zadania, które może być wykonane indywidualnie lub w mniejszych grupach (dajesz wybór i decyzję zostawiasz uczniom i uczennicom).

Każda osoba lub grupa ma za zadanie wybrać kartę, ze zbioru ilustrującego różne pojęcia: my/oni, stereotyp, uprzedzenie, wykluczenie, dyskryminacja, mowa nienawiści, piramida nienawiści, dehumanizacja, kozioł ofiarny, teoria spiskowa, efekt widza, etnocentryzm. (Dobór kart jest dowolny. Może się zdarzyć, że kilka grup/osób będzie pracowało nad tym samym zagadnieniem, a może być tak, że wszystkie pojęcia zostaną omówione).

Zadanie polega na przygotowaniu prezentacji tego pojęcia tak, by było ono zrozumiałe przez resztę grupy/klasy.

W tym celu można:

- odnieść się do przeszłości/historii lub poszukać przykładu, jak działa dane pojęcie/zjawisko współcześnie,
- przygotować rysunek, kolaż, kolekcję zdjęć czy memów, komiks, który lepiej zobrazuje albo uzupełni sposób zobrazowania zjawiska na karcie,
- rozszerzyć opis, definicję; zaprezentować przykład z życia tak, by łatwiej było odnieść omawiane zjawisko do rzeczywistości,
- przygotować scenkę, dialog, historyjkę, które pokażą, jak to zjawisko działa lub działało w przeszłości.

Decyzje grupowe (10 min)

Dajesz czas na decyzję (uczniowie mogą podejść do siebie, jeśli pracujecie stacjonarnie; jeśli zdalnie – łączysz osoby do pracy wedle ich preferencji w wirtualnych pokojach danej platformy internetowej lub prosisz by przegadały sprawę na czatach/komunikatorach lub zadzwoniły do siebie).

Prosisz, by osoby Cię poinformowały: jak pracują (indywidualnie / w grupach), jakie pojęcia wybrano, jaki sposób prezentacji. Od tego, ile będzie prezentacji (grup lub osób) uzależniasz to, ile czasu przeznaczasz na jedną prezentację – zapowiadasz z wyprzedzeniem zaplanowany czas na prezentacje (wszystkie powinny zająć 40 minut). Na przygotowanie zadania wyznaczasz czas do końca lekcji, ale uczniowie mogą pracować poza zajęciami. Umawiasz się na prezentacje w konkretnym terminie (za godzinę, następnego dnia, za tydzień – to ustalasz zgodnie ze swoim harmonogramem spotkań, rozplanowaniem innych tematów).

Praca własna w grupach (25 min)

Jeśli osoby są w klasie, to pracują 25 minut w grupach lub indywidualnie, korzystając z Internetu, podręczników, własnych materiałów i pomysłów. Po skończonej lekcji mogą dokończyć pracę w dowolnym, wybranym przez siebie, terminie.

Druga lekcja:

Optymalnie, jeśli części wprowadzenie i przygotowanie zadania trwają 45 minut i 45 minut przeznaczasz na prezentacje grupowe i ich omówienie.

Omawiasz z klasą pojęcia (40 min)

Ponieważ wiesz wcześniej, jakie pojęcia i formy prezentacji wybrano, planujesz z wyprzedzeniem i informujesz o kolejności poszczególnych prezentacji, tak aby zachowana była logika wypowiedzi i dynamika zajęć.

Dbasz o swobodę wypowiedzi poszczególnych osób, uzupełniasz je, jeśli tego wymagają, wyjaśniasz lub precyzujesz. Przewidujesz też czas na pytania od innych grup, na dyskusję.

Podsumowanie zajęć (5 min)

Na zakończenie proponujesz zadanie do przemyślenia: jeśli masz czas, to prosisz by każdy indywidualnie podzielił się refleksją, jakie zagrożenie dla niego/niej samej mogą nieść omówione mechanizmy (jako osoby, która może doświadczyć ich działania, która może sama się nimi posługiwać), a jeśli nie starczy czasu na indywidualne wypowiedzi, prosisz by każdy dla siebie napisał odpowiedź na to pytanie.

Kontynuacja/warianty:

W celu zebrania przemyśleń i wypowiedzi możesz założyć wirtualną przestrzeń: zamknięte dla tej klasy forum internetowe, czat, dokument Google, Padlet. Wypowiedzi nie muszą być podpisane, możesz dać wybór, czy uczniowie chcą się podpisać czy pozostać anonimowi. Określasz czas na zamieszczanie refleksji.

Jeśli chcesz, by na bazie tych wypowiedzi odbyła się dyskusja, to zadajesz kolejne zadanie: każdy ma odnieść się/skomentować co najmniej jedną wypowiedź innej osoby z klasy, dbając o to, by każda wypowiedź została skomentowana. Określasz czas na zamieszczenie swoich komentarzy.